

Сейце разумнае, добрае, вечнае...

У гісторыі Беларусі, так сама як і ў гісторыях іншых народаў, ёсць пэрыяды заняпадку і расьцвету нацыянальных культурных сіл. Але Беларусь у сваім нацыянальным жыцьці болей бачыла ўціску, зьдзеку і іншых благіх варункаў, чымся другіе народы, дзеля гэтага яна больш і адстала ад іх у сваім культурным разьвіцьці.

Дзякуючы гэтаму, мова наша заняпала; ня маючы прытоку сьвежых сілаў навукі і лексікон яе стаў бяднець. Цяпер усплывае пытаньне, хто вінен у сучасным заняпадку нашае культуры? Можна вінна гісторыя, а можна і той, хто творыць гэту гісторыю, болей жа за ўсё вінаваты мы самі, бо няма ў нас патрыятызму і не шануем свае бацькаўшчыны, роднай мовы, свой народ і навет сябе. З нас сьмяюцца і мы сьмяёмся, нас ціснуць, дык мы і шыю гнём. Ня так павінны рабіць патрыёты. Вазьмеце напрыклад, палякоў,—чы адракліся яны ў цяжкіе гадыны паднявольнага жыцьця ад свае бацькаўшчыны, мовы, нацыянальнасьці і гонару? Аб гэтым нам скажуць усё творы Міцкевіча, Сянькевіча, Кавдратовіча і шмат іншых пісьменьнікаў; усё яны наўсёцяж плачуць па сваёй бацькаўшчыне, плачуць не сьлязьмі, а кроўю. У літэратурнай працы іх вы ня знайдзеце лібералізму і ідэй агульна-чалавечных, але за тое на кожным кроку вы пачуеце нямецкае „Uber alles“ і убачыце патрыятызм. Яно і зразумела, бо хто пабыў пад уціскам і зьдзекам другое нацыі, то надта цяжка быць космапалітам. Чаму-ж гэта мы так вырадзіліся і згубілі свой нацыянальны твар? Чы сапраўды ў нас няма патрыётаў, чы мы ўжо на ўсё махнулі рукой?...

Ня дарма-ж з нас сьмяюцца і зьдзекуюцца людзі. Пакуль мы не зразумеем, што мы нацыя і што павінна рабіць нацыя дзеля свайго асабістага культурнага жыцьця, датуль другіе народы будуць зьдзекавацца з нас. Будзем-жа памятаць гэта і возьмемся за працу, кожны па сваёй сіле і здольнасьці, бо няма такое бяды, чы абмылкі, якое-б ня можна было-б паправіць. Будзем жа гуртавацца ў прасьветныя колкі; будзем вучыцца і вучыць другіх; панясом прасьвету ў вёскі і сёлы, бо большасьць нашых братоў сялян-людзі цёмныя і ня ведаюць навет, хто яны і да якое нацыянальнасьці належаць: каталік лічыць сябе паляком, праваслаўны—маскоўцам; адзін цягне да Польшчы—другі да Расіі, а аб тым што яны—беларусы, каторыя маюць свой асабісты твар, сваю бацькаўшчыну, гісторыю і культуру—яны ня ведаюць. Трэба ж ім гэта растлумачыць, бо самі яны гэтага не зразумеюць і яшчэ доўга будуць перашкаджаць таму нацыянальнаму руху, які значна пашырыўся сярод беларусаў івтылігэнтаў у апошніе пятнаццаць гадоў. Праўда, некаторыя ўжо шмат працавалі на карысьць Беларусі, але калі яны патрыёты, то не павінны думаць

аб тым, што яны зрабілі, а аб тым, што яшчэ трэба рабіць, каб даць магчымасьць сваёй бацькаўшчыне выйсьці на шлях культуры і прогрэсу і скінуць з сябе тое паднявольнае ярмо, якое нясе Беларусь больш як 300 гадоў.

Шмат карысьці для прасьветы прынеслі Курсы Беларускае мовы, зарганізаваныя Школьнай Радай Меншчыны. Ня кажучы ўжо аб тым, што, яны маюць агульна-навуковую мэту, яны яшчэ шмат каму з івтылігэнтаў беларусаў адчынілі вочы на сябе, свой народ і бацькаўшчыну; ўзбудзілі ў іх лепшыя пачуцьці душы к ёй і даўно заснуўшы патрыятызм. Курсы гэтыя далі народу некалькі дзесяткаў добрых актыўных працаўнікоў, каторыя панясунь прасьвету ў цёмныя сёлы і вёскі нашае бацькаўшчыны. Цераз іх будзе тварыцца вялікая эволюцыя Беларускага жыцьця, яе мовы і мастацтва, каторыя так адсталі ад іншых.

Надта добра было-б, каб Школьная Рада, пабоч з пэрыядычнымі курсамі, зарганізавала яшчэ рад дарэмных лекцыяў па гісторыі, геаграфіі і мове ў сьвяточныя дні, для тых цёмных працаўнікоў, каторыя ня маюць часу хадзіць у будзённыя дні слухаць лекцыі. Ад гэтых лекцыяў карысьць была-б вялікая ў дзеле збліжэньня гурту і яго прасьветы.

Дык сейце-ж разумнае, добрае, вечнае і дзякуй вам скажа народ...

М. Р.

Згінь нядоля.

Згінь, нядоля. Ідзі прападзі!
Хай адпадзе ланцуг твой ад нас.
Ветрам-бурай зьляці, адьдзі!
Ўжо даволі накіла ты з нас.
Дык ідзі-ж, прападзі, каб цябе ня было,
Ўжо даволі і так усё сьлязьмі
заплыло!

Ох, даўно агонь шчасьця пагас.
Дык-жа згінь, не пануй ты між нас!

Янка Магутны.

* * *

Многа мінула год,
Як завем свой народ,
Як мы клічам яго
Панам стаць сваяго.
Песьням, казкам уняць,
Старадаўні тон узяць,—
Тую славу ўскрасіць.
Што у кашох ціха сьпіць.
Шуты, ёрмы пазбыць,
Вольна й шчасна зажыць.
Ды нячуў наш народ
Гэты кліч з году у год.
А ў суседніх краёх
Падумаўся, хто мог:
І стары і малы
Ишоў на зоў грамавы,
Новы шлях пракладаў
Будучыну каваў,
Няумоўчна званіў
Што ня ўмёр, яшчэ—жыў!..
Чаму-ж ты ня устаеш,
К волі сьветлай ня йдзеш?
Ці ты волю забыў?
Ці ўжо выбіўся з сіл?
Ці напасьці цябе
Не завуць к барацьбе,
Што цярпіш многа год,
Мой гаротны народ?

Ул. Ж.